

18.07.2022

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

GÜNLÜK BASIN ÖZETLERİ

**18 Temmuz 2022
Pazartesi**

RESMÎ GAZETE’DE BUGÜN

18 Temmuz 2022 Pazartesi

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ YÖNETMELİKLER

— Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği

— Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Disiplinlerarası Kültür Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik

— Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tophane-i Amire Kültür-Sanat Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik

— Mimar Sinan Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi Plastik Sanatlar Restorasyonu Araştırma ve Uygulama Merkezi Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik

TMO Genel Müdürü Güldal'dan hasat değerlendirmesi: Verim ve kalite çok yüksek

TMO Genel Müdürü Ahmet Güldal, hububat hasadı ile ilgili, "Hasat bu yıl 2-3 hafta gecikmesine rağmen yağışın olumlu seyretmesinden dolayı verim ve kalite çok yüksek." dedi.



Edirne'de çeşitli temaslarda bulunan Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) Genel Müdürü Ahmet Güldal, TMO merkezlerinde yoğun bir alım gerçekleştirildiğini belirtti.

Ülke genelinde hububat hasadının verimli geçtiğini vurgulayan Güldal, TMO'nun buğdayda ton başına 7 bin 450 lira, arpada ise ton başına 6 bin 200 lira olan alım fiyatının üreticiler tarafından memnuniyetle karşılandığını ifade etti.

TMO'nun bu yıl yoğun bir alım gerçekleştirdiğini anlatan Güldal, şunları kaydetti:

"TMO olarak kendi üreticimizden aldığımız ürünlerle stoklarımızı doldurmayı ve 2022-2023 tüketim döneminde yurt içi kaynaklarımızı kullanmayı hedefliyoruz. Hasat bu yıl 2-3 hafta gecikmesine rağmen yağış rejiminin olumlu seyretmesinden dolayı verim ve kalite çok yüksek. Bereketli ve iyi gidiyor şükür. Haliyle Türkiye'de beklenen rekolte büyük oranda gerçekleşecek. Bu anlamda hububat özelinde verimli ve bereketli bir sene yaşıyoruz. Buradan tüm üreticilerimize kazançlarının bereketli, ürünlerinin bol olmasını diliyorum."

Güldal, bundan sonraki yıllarda buğday ekiminin artması ve üreticilerin hububata yönelmelerini beklediklerini dile getirdi.

"Üretim ülkeye yetecek miktarda olacaktır"

Türkiye'nin önümüzdeki dönemde hububat anlamında sıkıntı yaşamasını ön görmediklerine işaret eden Güldal, "Türkiye'nin kendisine yeten miktarda üretimi söz konusu olacaktır. Ama Türkiye önemli bir ihracat ülkesidir, tarımsal ihracat ülkesidir. Bu anlamda mamul maddeler içerisinde devletimizin mekanizmaları ona müsaittir, ona göre ayarlanmıştır." değerlendirmesinde bulundu.

Polatlı Ticaret Borsasında ilk kanola satışı

Ankara'da, Polatlı Ticaret Borsasında kanola bitkisinin satışının ilk kez yapılması nedeniyle tören düzenlendi.



Törende sezonun ilk kanolasını getiren Yeşilöz Mahallesi'nden üretici Fahrettin Bayar, çeyrek altınla ödüllendirildi.

Polatlı Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Yahya Toplu'nun yönettiği açık artırmada, Bayar'ın getirdiği 2022 hasat döneminin ilk ürünü kanolanın 100 kilogramı sembolik olarak kilosu 130 liradan, 23 bin 20 kilogramı da kilosu 12,39 liradan satıldı.

Toplu, yaptığı konuşmada, Ankara Kalkınma Ajansının "Kırsal Alanda Tarımsal Üretim Çeşitliliği Teknolojik Yatırımlarla Artıyor Projesi" kapsamında aldıkları cihazlar sayesinde kanola gibi bölgede yeni üretilen bitkilerin satışını gerçekleştirebildiklerini söyledi.

Bayar sulu arazide yetiştirdikleri kanoladan dekar başına 450 kilogram ürün aldığını, verimin ve fiyatların kendilerini mutlu ettiğini dile getirdi.

Irak, Kerkük'te 180 bin ton buğday satın aldı

Irak, Kerkük'teki çiftçilerden yaklaşık 180 bin 900 ton buğday satın alındığını duyurdu.



Irak Ticaret Bakanlığı'na bağlı Kerkük Hububat Şirketi Basın Sorumlusu Sali Salah, çiftçilerden buğday alımının son yılların en yüksek miktarı olduğunu söyledi. Çiftçilerden bir ay önce buğdaylarını satın alınmaya başladıklarını belirten Salah, şu ana kadar 180 bin 900 ton buğday satın alındığını belirtti.

Salah, çiftçilerden buğdayın tonunun 850 bin dinara (yaklaşık 570 dolar) alındığını aktardı.

Daha önceki yıllarda satın alınan buğdayların karşılığındaki ödemelerde gecikme yaşandığını belirten Salah, ancak bu yıl hiçbir sorun ve ertelemenin olmadığını dile getirdi.

Salah, her yıl yaklaşık 200 bin ton buğday satın aldıklarını ancak Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle gıda güvenliğinde meydana gelen krizden dolayı çiftçilerdeki tüm buğdayları satın alacaklarını sözlerine ekledi.

Her yıl 8 milyon tona yakın gıda israf ediliyor

Türkiye’de bitkisel üretimde meydana gelen kayıp 10,3 milyon ton olarak tespit edildi. Yıllık gıda israfı ise 8 milyon tona yaklaştı.



Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) Genel Başkanı Şemsi Bayraktar, Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Birleşmiş Miletler Çevre Programı (UNEP) ve Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) gıda israfına ilişkin verilerini değerlendirdi.

Dünyada 2019 yılında gıdadaki kayıp miktarının 931 milyon tona denk geldiğine dikkat çeken Bayraktar, Türkiye’de her yıl 7,7 milyon tondan fazla gıdanın israf edildiğini, bu miktara tarladan sofraya kadar meydana gelen gıda kaybı da eklendiğinde yıllık israfın 18 milyon tona yükseldiğini söyledi.

Türkiye’de bitkisel üretimde kayıpların önemli bir kısmının, zamanında ve uygun tekniklerle yapılamayan hasat işleri ve gerekli koşulları taşımayan depolama ve işleme sistemleri sonucu oluştuğunu belirten Bayraktar, TÜİK verilerine göre 2020 sezonunda 63 üründe toplam 118 milyon ton olan üretimin 10,3 milyon tonluk kısmının sofraya ulaşana kadar kaybedildiğini aktardı. Bayraktar, yaş sebze ve meyvedeki kayıpların oranının yüzde 10 ile yüzde 30 arasında değiştiğini, buğdayın ise yüzde 8,3’ünün sofraya gelmeden kaybolduğunu söyledi. 2020/2021 sezonunda tahıllarda nihai tüketiciye varmadan 2,8 milyon tonluk kaybın meydana geldiğini vurgulayan Bayraktar, “Arz açığımız bulunan ve bu nedenle net ithalatçı konumunda olduğumuz bu ürünlerde böyle bir kayıp lüksümüz olmamalıdır. Ayrıca sebze

grubunda meydana gelen 3,9 milyon ton, meyvede 1,8 milyon ton kayıp da fevkalade önemlidir. Son tüketiciye varmadan meydana gelen kayıpların üretime oranı ise, buğdayda yüzde 8,3, arpada yüzde 8,4, mısırdaki yüzde 6,4, pirinçte yüzde 4,2’dir” dedi.

Bayraktar’ın paylaştığı verilere göre Türkiye’nin yüzde 94,6 oranında dışa bağımlı olduğu soyada yüzde 23,5, ithalatçı olduğu muzda yüzde 12 kayıp var. Kayıp oranı kuru soğanda yüzde 8,4, biberde yüzde 9,4, domatestede yüzde 15,9, salatalıkta yüzde 11,1, karpuzda yüzde 5,3, portakalda yüzde 8,3, elmada yüzde 1,7, üzümde yüzde 8,5, Antep fıstığında yüzde 6, bademde yüzde 3,9, cevizde yüzde 5,3, fındıkta yüzde 1,4, kestanede ise yüzde 8,7 olarak tespit edildi.

Türkiye’de tarladan sofraya kadar yüzde 25-30 arasında olan gıda kaybının ekonomik olarak 176 milyar liraya denk geldiğini belirten Bayraktar, dünyadaki verileri de değerlendirdi.

UNEP tarafından hazırlanan Gıda İsrafı Endeksi Raporu’nda yer alan verileri paylaşan Bayraktar, 2019 yılında 931 milyon ton gıda israfı olduğu, israfın yüzde 61’inin evlerde, yüzde 26’sının gıda hizmeti veren işletmelerde, yüzde 13’ünün ise gıda satıcılarında meydana geldiğini, bu verilerin dünya toplam gıda üretiminin yüzde 17’sinin israf edildiğini ortaya koyduğunu söyledi.

Bayraktar açıklamasında gıda israfını önlemek için yapılması gerekenlere de yer verdi. Bayraktar, tarımsal üretimin sürdürülebilirliği için sektörün pozitif ayrımcılık yapılarak desteklenmesi, israfla mücadelenin tarladan başlaması, üreticilerin öncelikle yetiştirme ve hasat teknikleri konusunda bilgilendirilmesi, tarımda kültürel işlemlerden, yetiştirme tekniklerine, hastalık ve zararlılarla mücadeleye, hasada, depolama, paketleme ve pazara ulaştırmaya, tüketicinin bilinçli tüketimine kadar her aşamada israfı en aza indirecek uygulamalara öncelik verilmesi, yatırımların buna göre yapılması, toplumların buna göre örgütlenmesi, soğuk hava depolarının sayısı ve kapasitesinin yükseltilmesi, bu tesislere verilen desteklerin artırılması ve nakliye koşullarının iyileştirilmesi gerektiğini söyledi.

Tüketicilerin israfı önlemek için yapması gerekenleri de sıralayan Bayraktar, tüketicilerin ürünü ihtiyacı kadar alması, ürünleri uygun saklama ve kullanma şartlarına göre zamanını geçirmeden değerlendirmesi, alışverişe gitmeden önce evdeki yiyecekleri gözden geçirerek bir alışveriş listesi yapması, bayatlayan ekmekleri değerlendirmesi gerektiğini ifade etti.

İhracatçı şimdi de parite kiskacında

Dolar ve Euro'nun 20 yıl sonra ilk kez eşitlenmesi, gelirinin önemli bir kısmı Euro, maliyeti ise dolardan oluşan ihracatçıları zor durumda bıraktı. Birçok sektörde kayıp, toplam gelirin yüzde 15'ine ulaştı. Sektör temsilcileri, çözüm için pazar çeşitliliğini artırmaya yönelik çalışmalarını hızlandırdı.



Yener KARADENİZ / İSTANBUL

ABD doları ve Euro arasında dengelerin değişmesi ve paritenin 20 yılın ardından ilk kez eşitlenmesi, Türk ihracatçısını negatif etkiledi. İhracatın büyük kısmını Avrupa Birliği'ne gerçekleştiren, hammadde ithalatını ise dolar üzerinden yapan birçok sektörde, parite kaynaklı kayıpların arttığı belirtiliyor. Sadece otomotiv sektöründe söz konusu kaybın ilk 6 ayda 1 milyar doları bulduğu, ikinci yarıda da benzer oranda bir kaybın yaşanacağı dile getiriliyor. İş insanları doların güçlenmesinin Avrupa pazarındaki rekabetçiliği negatif etkileyeceğini belirterek, söz konusu kaybın az da olsa telafisi için pazar çeşitliliğini artırmaya yönelik çalışmalar yapılabileceği dile getiriliyor. Dolar/euro paritesi en son 2000'li yılların başında 1'in altını görmüştü. 2008'de 1,60 seviyelerini zorlayan parite sonrasında dalgalı bir seyir izlemiş ve Mayıs 2021'in ardından yeniden düşüş trendine girmişti. Bu yılın başında 1,13 seviyelerinde bulunan parite, ABD'de Fed'in sıkılaştırma politikalarına karşılık Avrupa'da ise resesyon endişesinin yükselmesiyle 20 yılın ardından ilk kez eşitlendi.

Türkiye para politikasından bağımsız olarak gelişen söz konusu durum, Türkiye ekonomisi ve ihracatçısı için ne anlama geliyor? Geçen yıl Euro cinsi gerçekleştirilen ihracat 103 milyar iken, dolar cinsi gerçekleştirilen ihracat 109 milyar bulmuştu. Yani ihracatta iki para birimi açısından eşit bir dağılım söz konusu. İthalata gelindiğinde ise

durum dolar lehine değişiyor. TUIK rakamlarına göre 2021'in tamamında 271 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirildi. Euro cinsi ithalat 79 milyar iken, dolar cinsi ithalat ise 176 milyarı aştı. Oransal açıdan bu yılın ilk yarısında da benzer bir durum söz konusu. Dolayısıyla dış ticaret yönüyle doların güçlenip Euro'nun değer kaybetmesi, ihracatçı açısından önemli bir dezavantaj oluşturuyor. Zira maliyeti dolar üzerinden oluşan ihracatçı, daha düşük Euro ile mal satmış oluyor. Bu da, 2022'de 250 milyar dolar hedefi bulunan ihracat için önemli kayıpların oluştuğu ve bu durumun da süreceği anlamına geliyor.

Pazar çeşitliliğine gidenler var

İhracatın lokomotif sektörü olan otomotiv sektöründe ilk 6 ayda parite kaynaklı kaybın 1 milyar doları bulduğu belirtiliyor. İkinci yarıda da benzer oranda bir kayıp bekleniyor. İhracatın bir başka lokomotif sektörü olan hazır giyim sektöründe de ise beklenen kayıp yüzde 15...

Bakan Nebati: Sağlık ve eğitimin bütçedeki payı arttı

Hazine ve Maliye Bakanı Nebati, 2002'de eğitimin toplam bütçe içindeki payının yüzde 13,5'e çıkarttıklarını bildirdi.



Hazine ve Maliye Bakanı Nureddin Nebati, Twitter'dan yaptığı paylaşımda, 2002'de eğitimin toplam bütçe içindeki payının yüzde 9,4 iken bugün bu oranı yüzde 13,5'e çıkarttıklarını bildirdi.

KYK vasıtasıyla 2002'de lisans öğrencilerine 45 lira, yüksek lisans öğrencilerine 90 lira, doktora öğrencilerine 135 liralık aylık öğrenim kredisi verildiğini anımsatan Nebati, "2022'de lisans öğrencilerine 850 lira, yüksek lisans öğrencilerine 1700 lira ve doktora öğrencilerine 2 bin 550 lira burs veriyoruz. 2002 yılında ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine aylık 12 lira burs verilirken bugün bu rakam 469 liradır. 2002'de toplam okul öncesi eğitim kurumu sayısı 2 bin 354 iken, 2022 yılında bu rakam 14 bin 85'e ulaşmıştır. 2002 öncesinde toplam 190 olan yurt sayısı, bugün 779'a yükselmiştir. 2002 öncesindeki 190 yurdun büyük kısmı ekonomik ömrünü tamamlamış olduğundan, hemen hepsi yeniden inşa edilmiştir. Böylece yurt yatak kapasitesi de 4 kattan fazla bir artışla 182 binlerden, 747 bine çıkmıştır." bilgisini verdi.

Nebati, 2002'de hiç şehir hastanesi olmadığına işaret ederek, bugün tıbbi cihazlarla donatılmış şehir hastaneleriyle oldukça güçlü bir sağlık sistemine sahip olduğunu vurguladı.

Sağlık harcamalarının 2002'de toplam bütçe içindeki payını yüzde 2,5 iken, bugün bu oranın yüzde 6,4'e çıkartıldığını bildiren Nebati, şunları kaydetti:

"2002 yılında sosyal amaçlı harcamalara bütçeden ayrılan kaynak toplam 1,6 milyar lira iken, 2022 bütçesinde bu kaynağı 100,8 milyar lira seviyesine yükselttik. Ayrıca ek bütçe kanunumuz ile sosyal amaçlı harcamalara 44,8 milyar lira daha ek kaynak aktardık. Böylelikle sosyal amaçlı harcamalara bu yıl aktaracağımız kaynak tutarı toplamda 145,6 milyar liraya ulaşıyor. 2002 yılında sosyal amaçlı harcamaların toplam bütçe içindeki payı yüzde 1,3 iken bugün bu oranı yüzde 5,1'e çıkarttık. 2002 yılında sadece 1 milyon haneye sosyal yardım hizmeti verilirken pandemi yardımları hariç tutulduğunda 2021 yılında 4,3 milyon ailemize ulaşılmıştır. Sosyal Yardımlaşmayı Destekleme ve Dayanışma Fonu kapsamında, sosyal desteğe ihtiyaç duyan vatandaşlarımıza yapılan ödemeler düzenli olarak devam etmektedir. Eğitimin, sağlığın ve huzurlu bir toplumun ülke kalkınmamızdaki kritik rolünün farkındayız. Bu sebeple beşeri ve fiziki kapasitenin artırılmasına önem veriyor, bu yöndeki iyileştirmelere aralıksız devam ediyoruz."

Bakan Nebati, ABD Hazine Bakanı Yellen ile görüştü

ABD Hazine Bakanı Yellen ile görüşen Bakan Nebati, "Ticari ilişkilerimizdeki potansiyeli hayata geçirmek ve karşılıklı yatırımlarımızı daha da artırmak için çalışmalara kararlılıkla devam edilmesi gerektiğinin altını çizdik." açıklaması yaptı.



Hazine ve Maliye Bakanı Nureddin Nebati, G20 Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları Toplantısı'nın ikinci gününde ABD Hazine Bakanı Janet Yellen ile görüşme gerçekleştirdiklerini belirtti.

Bakan Nebati, Twitter hesabından, Yellen ile görüşmesine ilişkin paylaşımda bulundu.

Görüşmeye ilişkin bilgi veren Nebati, "Ticari ilişkilerimizdeki potansiyeli hayata geçirmek ve karşılıklı yatırımlarımızı daha da artırmak için çalışmalara kararlılıkla devam edilmesi gerektiğinin altını çizdik." ifadesini kullandı.

Öte yandan, Bakanlıktan alınan bilgiye göre, toplantıda, enerji ve emtia fiyatlarındaki artış, enerji arz güvenliği ve gıda güvenliği gibi küresel ekonominin yaşadığı sınamalara ilişkin görüş alışverişinde bulunuldu.

Özellikle gıda güvenliği konusunun dikkatle ele alınması gerektiğinin değerlendirildiği toplantıda Türkiye'nin bu konudaki çabaları takdirle karşılandı.

İki müttefik ülke arasında son dönemde artan st düzey temasların ilişkilere yeni bir ivme kazandırdığı ve karşılıklı anlayış içerisinde bu ivmenin korunması gerektiğı paylaşılırken, bu bağlamda, teröre ve terörizmin finansmanına karşı daha fazla iş birliğı vurgusu yapıldı.

Nebati, G20 toplantısında çeşitli oturumlara katıldı

Bakan Nebati, Endonezya'da düzenlenen G20 Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları Toplantısı kapsamındaki "Finansal Sektör", "Sürdürülebilir Finans" ve "Altyapı" başlıklı oturumlara katıldı.

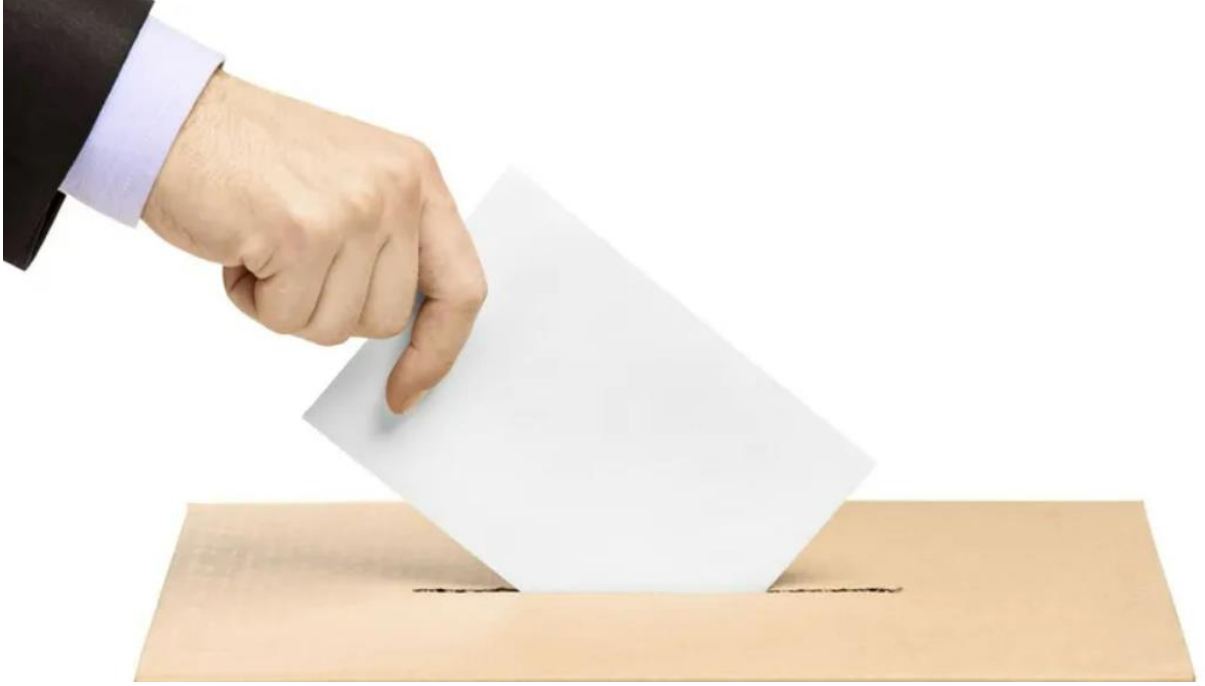
Bakan Nebati, söz konusu oturumlara ilişkin sosyal medya hesabından paylaşımda bulundu.

"Finansal Sektör" başlıklı oturumda, kripto varlıklardaki risklerin azaltılması ile finansal tabana yayılma hususlarında bir konuşma yaptığını belirten Nebati, şunları kaydetti:

"Sürdürülebilir Finans başlıklı oturumda ülkemizde yeşil finans ekosistemi oluşturmak amacıyla attığımız adımları kapsamlı bir şekilde aktararak sürdürülebilir finansın küresel iklim hedeflerine ulaşmada merkezi bir role sahip olduğunun altını çizdik. 'Altyapı' başlıklı oturumda ise altyapı endüstrisini kapsamlı bir şekilde ele alarak sürdürülebilir altyapı yatırımı için bir ereve oluşturma çalışmalarını ve çabalarını nemsediğimizin altını çizdik."

Siyasiler yazı tam kadro sahada geçirecek

Siyasi partiler, bayram tatilinin bitmesiyle birlikte sahaya inmeye başlıyor . AK Parti 81 ilde 85 milyon vatandaşın gönlünü kazanmak ve 23 milyon üye hedefini gerçekleştirmeyi planlıyor. CHP, her hafta grup toplantılarını başka bir ilde yapma kararı alırken, İyi Parti lideri Akşener, 81 il ziyaretinin ikinci turuna hazırlanıyor.



Canan SAKARYA/ANKARA

Bayram tatilinin sona ermesiyle birlikte siyasiler sahaya iniyor. Bir yıldan az zaman kalan seçimler için bu yaz liderler ve kurmayları tam kadro sahada olacaklar. Mitingler, açılışlar, salon toplantıları, sivil toplum kuruluşları, esnaf ve çiftçi ziyaretleriyle vatandaşla bir araya gelecek olan siyasi partileri yaz aylarında yoğun bir tempo bekliyor. Meclisin kapalı olması nedeniyle milletvekilleri çalışmalarını seçim bölgelerine kaydıracak.

AK Parti'de hedef 23 milyon üye

AK Parti Genişletilmiş İl Başkanları toplantısında 23 milyon üye talimatı veren Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, yaz mevsiminin en verimli şekilde değerlendirilmesini, 81 ilde 85 milyon vatandaşın her birine ulaşarak her vatandaşın gönlünü kazanma hedefiyle seçim gününe kadar teşkilatlardan sahada olmalarını istedi. Meclisin kapanmasıyla birlikte seçim bölgelerine dağılan AK Parti milletvekillerinin gündeminde ekonomi olacak. Enflasyonla mücadele, asgari ücret, emekli ve çalışanların maaşlarındaki artışlar ve Meclisin açılmasıyla birlikte EYT'liler,

sözleşmeli personelin kadroya alınması başta olmak üzere yapılacak yeni iyileştirmeleri vatandaşa anlatacaklar.

CHP her hafta bir ilde toplanacak

CHP, salı günleri Meclis'te yaptığı grup toplantılarını yaz aylarında farklı illere taşıyacak. Ağustos ayında başlayacak ve ekim ayına kadar her hafta salı günü 13.30'da bir ilde yapılacak olan grup toplantılarının 2 Ağustos'ta Ağrı'dan başlaması bekleniyor. CHP yaz aylarında oy oranının düşük olduğu illere yoğunlaşacak. CHP'nin Ekonomi, Esnaf, Doğu, Karadeniz ve İç Anadolu Masaları da sahada olacak. Milletın Sesi mitingleri de yaz aylarında devam edecek. 24 Temmuz'da Balıkesir mitingi yapılacak. Bu mitinglerde toplumun çeşitli kesimlerinden vatandaşlar kürsüye çıkarak sorunlarını anlatacak. 3 Temmuz'da 5. Olağan Kongresi'ni yaparak Eş Genel Başkanlıklara Pervin Buldan ve Mithat Sancar'ı yeniden seçen HDP de, yeni parti yönetiminin belirlenmesiyle birlikte sahaya inecek.

İYİ Parti, Deva ve Gelecek...

Ocak 2020 tarihinde başladığı Türkiye turu kapsamında 81 il ziyaretini tamamlayan ve ikinci turuna başlayan İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener, yaz aylarında yine il, ilçe ilçe dolaşarak sahada olacak. Aylardır devam eden temposunu düşürmeden yaz aylarında vatandaşla buluşmayı sürdürecektir olan Akşener'in bayram sonrası Karadeniz'e gitmesi planlanıyor.

İl mitingini Gaziantep, ikinci mitingini Düzce'de yapan DEVA Partisi Genel Başkanı Ali Babacan'ın yaz aylarında miting yaptığı il sayısının 8'e ulaşması bekleniyor. Babacan'ın da bayram sonrası Karadeniz programı bulunuyor. Gelecek Partisi Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu da il ziyaretlerini yaz aylarında da sürdürecektir, kurmaylarıyla birlikte saha çalışmalarını hızlandıracaktır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan İran'a gidecek

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi'nin daveti üzerine resmi ziyarette bulunmak ve Türkiye-İran Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi Yedinci Toplantısı'na katılmak için 18-19 Temmuz'da Tahran'a gidecek.



Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, resmi ziyaret kapsamında, Türkiye-İran Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi Yedinci Toplantısı, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Reisi'nin başkanlıklarında 19 Temmuz'da Tahran'da yapılacaktır.

İlgili Bakanların iştirakiyle tertiplenecek Konsey Toplantısı'nda, Türkiye-İran ilişkileri tüm yönleriyle gözden geçirilecek, ikili iş birliğinin geliştirilmesi için atılabilecek adımlar ele alınacaktır.

Görüşmelerde, ikili ilişkilerin yanı sıra bölgesel ve küresel meseleler hakkında fikir alışverişinde bulunulacaktır.

Cumhurbaşkanı Erdoğan aynı gün Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin'in de katılımıyla İran Cumhurbaşkanı Reisi'nin ev sahipliğinde Tahran'da düzenlenecek Astana formatında Yedinci Üçlü Zirve Toplantısı'na iştirak edecektir.

Zirvede, Suriye'deki güncel gelişmeler, PKK/YPG ve DEAŞ başta olmak üzere bölge güvenliğine tehdit teşkil eden terör örgütleriyle mücadele, siyasi çözüme yönelik çabalar, insani durum ve Suriyelilerin ülkelerine gönüllü geri dönüşleri konularının istişare edilmesi öngörülmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, zirve vesilesiyle Rus mevkidaşı ile ikili bir görüşme de gerçekleştirecektir.

İngiltere’de başbakan adayı Penny Mordaunt, Türkiye’yle ilgili tepki çeken açıklamalarını yineledi

İngiltere’de başbakanlık yarışının öne çıkan adaylarından Ticaret Bakanı Penny Mordaunt’ın 2016’da Türkiye’yle ilgili sert eleştirilere neden olan açıklamaları seçilmesini engelleyebilir. Mordaunt, BBC’de katıldığı programda, Brexit olmasaydı İngiltere’nin Türkiye’nin AB üyeliğini engelleyemeyeceği iddiasını tekrarladı. Ülkede birçok kesim, bu açıklamasının doğru olmadığı uzun zaman önce ortaya çıkan Mordaunt’ın başbakan seçilmemesi gerektiğini savunuyor.



İngiltere’de artan baskılar sonucu istifa eden Başbakan Boris Johnson’ın olası halefleri arasında yer alan Ticaret Bakanı Penny Mordaunt’ın daha önce Türkiye hakkındaki iddiaları tartışma yaratmaya devam ediyor.

Muhafazakar Parti’de geçen hafta yapılan ikinci oylamada Mordaunt, eski Maliye Bakanı Rishi Sunak’ın ardından ikinci sıraya yerleşmişti. Başbakan adayları arasında öne çıkan Mordaunt, 2016 yılında Türkiye’nin AB üyeliğine karşı İngiltere’nin veto hakkı olmadığını ve İngiltere’ye binlerce Türk’ün gelmesini engellemek için Brexit’e destek vermenin gerekli olduğunu söylemişti. O dönem Brexit kampanyasının önde

gelen isimlerinden biri olan Mordaunt, “Bu bizim onların AB'ye girmesini engellemek için son şansımız” demişti.

‘CAMERON, TÜRKİYE’NİN ÜYELİĞİNİ DESTEKLİYORDU’

Öte yandan o dönemde Silahlı Kuvvetlerden Sorumlu Bakan olarak görev alan Mordaunt'u dönemin Başbakanı David Cameron sert bir dille eleştirmiş ve “Bakan Mordaunt tamamen yanlış bilgi verdi” demişti. Mordaunt'nın sözleri o dönemde yanlış olduğu için birçok kesim tarafından eleştirilmişti, çünkü İngiltere'nin AB üyesiyken Türkiye'nin üyeliğini veto etme hakkı vardı.

Penny Mordaunt'a dün BBC kanalında katıldığı programda Türkiye'yle ilgili iddiaları hatırlatıldı. Mordaunt, 6 yıl önce eleştirilen yanlış açıklamasını sürdürerek İngiltere'nin Türkiye'nin AB üyeliğini engelleyemeyeceği iddiasını tekrarladı. Dönemin Başbakanı David Cameron'ın Türkiye'nin birliğe üye olmasını istediğini savunan Mordaunt, “İngiliz halkının söz hakkı yoktu” dedi.

‘GÜVENİLİR DEĞİL’

İngiltere'de bazı analistler ve gazeteciler Mordaunt'a bu sözlerinden ötürü güven duyulamayacağını ve lider olarak seçilmemesi gerektiğini dile getiriyor. The Guardian'a geçen hafta yazan deneyimli diplomat ve AB'nin eski Türkiye temsilcisi Michael Lake, “Bir dönem AB'nin Türkiye temsilcisi olarak görev yapmış biri olarak söyleyebilirim ki Türkiye o dönemde AB üyeliği için sırada değildi. AB'nin gümrük birliğine üye olması Türk vatandaşlarına serbest dolaşım hakkı sağlamıyordu. İngiltere her zaman aday ülkeleri veto etme imkanına sahipti. Mordaunt'un daha önce güvenilirliği varsa, Türkiye ile ilgili açıklamaları bunu yok etti” ifadelerini kullanmıştı.

Enflasyon 1 açıklanırken hissedilen niye 2, hatta 3?



Alaattin AKTAŞ

18 Temmuz 2022 Pazartesi

✓ Enflasyonu herkesin farklı hissetmesi normaldir; hatta aynı gelire sahip kişi ve hanelerin bile...

✓ Kaldı ki düşük gelirli gıda ve barınmaya daha çok para ayırır ve enflasyonu yüksek hisseder.

✓ Pandemi yüzünden hanehalkı tüketim harcamaları anketi 2020 ve 2021'de yapılamadı. 2019 verilerine göre bile en yoksul yüzde 20'lik kesim, her 100 liralık harcamasının 71 lirasını gıda ve barınmaya yapıyor. Türkiye ortalamasında bu iki kalemin payı 45 lira.

Herhalde hiç kimsenin tartışamayacağı gerçek, TÜİK'in açıkladığı enflasyon oranlarına olan güvenin çok büyük ölçüde zayıfladığıdır. Öyle bir duruma gelindi, öyle bir güven aşınması oldu ki, TÜİK hani denir ya, ağzıyla kuş tutsa, uzun süre kimseye yaranamaz, açıkladığı oranlara inanılmasını sağlayamaz.

Bu durumun bir dizi nedeni var...

Birincisi, TÜİK'le çok oynanıyor!

Bu köşede 29 Mart'ta da yazmıştım. TÜİK'in görevi çok basit ve sıradan. TÜİK ne enflasyonla mücadele eder, ne büyümeyi hızlandırır, ne işsizliği düşürür. TÜİK yalnızca bu verilerdeki gerçekleşmeyi ölçer. Yapılan bu yüzden çok basit bir iş; ölçüm, yalnızca bu. Ama siyasetçi tutar işiyalnızca ölçüm yapmak olanları olur olmaz zamanlarda değiştirirse, “**Acaba gidenler doğru ölçtükleri için mi görevden alındı**” sorusu haklı olarak sorulur.

İkincisi, hadi yumuşatarak söyleyelim, TÜİK verilere ulaşmakta zorluk çekiyor, o yüzden sağlıklı veri derleyemiyor.

Artık bu ayyuka çıkan bir durum. Kaç kez yazdığımı hatırlamıyorum; örneğin şu otomobil fiyatları meselesi... Çok geri gitmeye gerek yok; hazıranda gerçek fiyat artışı yansıtılmış olsa altı aylık artış açıklananın 1.5 puan kadar üstünde olacaktı. Tabii ki memur ve emekliler de buna göre fark alacaktı.

Bunlar sorunun bir boyutu. Bir de teknik nedenler var...

Enflasyon herkes için farklıdır

Bir kere şu gerçeği görmek durumundayız.

TÜİK belli bir kesimin; memurların, emeklilerin, işçilerin, esnafın ya da iş insanlarının enflasyonunu ölçmüyor. Yapılan, herkes için ortalama bir oran bulmaya dönük bir çalışma.

Dolayısıyla bir kesim için daha gerçeğe yakın olabilecek oran, bir başka kesime uzak gelebilir. Bu da gayet normaldir.

Kaldı ki aynı işiyapan, aynı gelire sahip kişiler ya da aileler bile farklı enflasyon yaşadıkları için açıklanan orana doğru ya da değil diyebilir.

Birkaç ay kadar önce bir üniversitede öğrenci arkadaşlarla enflasyon konusunu konuştum, sorularını yanıtladım. Onlara öncelikle herkesin enflasyonu farklı hissedebileceğini söyledim; bunu kendilerinden örnek vererek izah ettim:

- Kadın ve erkek öğrenciler enflasyonu farklı hisseder. (Makyaj ve traş malzemesi gideri farklılığı, kıyafet farklılığı gibi...)

- Ailesiyle kalanların, öğrenci evinde kalanların ve yurttaki kalanların harcaması ve enflasyonu farklıdır.

- Üniversiteye özel otomobiliyle gelenlerle toplu taşıma araçlarıyla gelenler için enflasyon farklılık gösterir.

- Sigara içen ve içmeyenler, aynı şekilde alkol alıp almayanlar enflasyonu farklı yaşar.

Aynı gelire sahip iki ailenin durumu

Bu köşede daha önce de verdiğim örneği tekrar etmek istiyorum.

Anne-baba ve iki çocuktan oluşan dört kişilik bir aile. Bir başka aile, onlar da aynı yaşta iki çocukla dört kişi. Anne-babalar da aynı kazanca sahip.

Sanıyor musunuz ki bu aileler için enflasyon oranı aynıdır.

- Ailenin biri kendi evinde oturuyor; diğer aile kirada.

- Bir ailede çocuklar özel okula gidiyor; diğer ailede devlet okuluna.

- Ailelerden birinde hem anne, hem baba sigara içiyor, diğer evde sigara içen yok.

- Bir ailenin köpeği ve kedisi var, onların mama masrafı var, diğer aile hayvan beslemiyor.

- Ailelerden biri borç harç araba almış, diğer ailenin arabası yok. Arabası olan aile kredi taksiti ödüyor ve ulaşım masrafları tabii ki daha çok.

Ne kadar çok değişken ortaya çıktı, değil mi...

Şimdi aynı gelire sahip bu iki aile enflasyonu aynı hissedebilir mi?

Kira... Büyük bela!

TÜFE’de en sorunlu kalemlerden biri kira...

TÜFE’de kiranın ağırlığı yüzde 4.44. Tüm Türkiye’deki haneler ortalamasında bu oran doğru olabilir. Evi olan ve kira harcaması yapmayan var, kirası çok düşük olan var, geliri yüksek dolayısıyla kiraya ayırdığı pay düşük olan var.

Peki ortalama gelirli bir ailenin kiraya ödediği, gelirinin yüzde 4.44’ü olabilir mi?

Aylık geliri 10 bin lira olan bir aile kiraya 444 lira ödüyorsa bu ağırlık normal! Böyle bir denge var mı?

Net 5.500 lira olan asgari ücretle çalışan biri de kiraya yaklaşık 250 lira ödüyorsa, varsa böyle bir kira, yüzde 4.44 gayet normal bir oran.

İşte yanlış olmamakla birlikte gerçeği yansıtmayan bir ölçüm de bu. Kendi evinde oturan var, ailesinin evinde kira ödemedi oturan var; diğer yanda da gelirinin yarısını kiraya veren var. Bunun ortalaması alınıyor ve deniliyor ki Türkiye’de hanelerin giderinde kiranın payı yüzde 4.44’tür.

Hem doğru, hem yanlış!

Kirada oturmayan biri için yüzde 4.44:

“TÜFE’de yer alması gereksiz!”

Kirada oturan biri için yüzde 4.44:

“Ben gelirim yarısını veriyorum, bu oran ne ki!”

Yoksul önce karnını doyurur, sonra barınmaya harcar

Değişmez kuraldır; insan önce doymak ister, elinde avucunda ne varsa önce bunun için harcar. Sonra barınma gelir.

Kural böyledir ama oran önemli. Acaba vatandaş harcamasının ne kadarını hangi alana yöneltiyor?

Hani açıklanan enflasyonla hissedilen hep farklı oluyor ya, işte bunun harcama çeşitliliğinden bağımsız bir nedeni daha var:

“Paranın nereye harcandığı konusundaki değerlendirme farkı.”

TÜFE’de sektör ağırlıklarının belirlenmesinde temel ölçü hanehalkı tüketim harcamaları istatistikleri. TÜİK bu istatistikten yola çıkarak TÜFE ağırlıklarını belirliyor. Ama ortada ciddi bir eksiklik var.

Hanehalkı tüketim istatistiklerinde son veri 2019 yılına ait.

Bu istatistik pandemi yüzünden 2020 ve 2021’de yapılamadı.

Dolayısıyla TÜFE’de 2022 ağırlıkları başka çalışmalardan yararlanılarak oluşturuldu.

Kaldı ki 2022 için 2021 sonunda belirlenen ağırlıklar, tümüyle gerçeği yansıtmıyor olsaydı bile, 2022’deki olağanüstü gidişat yüzünden çok büyük değişim söz konusu oldu...

Şu gelir adaletsizliği yok mu!

Şöyle düşünelim; varsayalım hanehalkı tüketim harcamaları istatistikleri 2022 için yapıldı...

Varsayalım 2022’de böylesine olağanüstü bir gidişat söz konusu olmadı...

Bu ağırlıklar ve hesaplama sonucu bulunan oranlar tüm Türkiye’nin ortalama enflasyonunu gösteriyor.

Vatandaş nereye harcıyor, TÜFE hangi harcamalarla ölçülüyor?

	Hanehalkı tüketim istatistikleri (2019)		TÜFE'de ana sektör ağırlıkları		TÜFE yıllık artış
	Toplam	1.%20	2019	2022	Haz.22
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	78,62
Gıda ve alkolsüz içecekler	20,8	33,4	23,3	25,3	93,93
Alkollü içecekler ve sigara	4,3	4,5	4,2	4,3	70,99
Giyim ve ayakkabı	5,0	2,7	7,2	6,4	26,99
Konut ve kira	24,1	37,5	15,2	14,1	75,09
Mobilya ve ev aletleri	6,4	4,3	8,3	8,9	81,14
Sağlık	2,2	1,6	2,6	3,2	39,34
Ulaştırma	16,5	5,0	16,8	16,8	123,37
Haberleşme	3,6	3,4	3,7	3,8	23,74
Eğlence ve kültür	3,1	1,2	3,3	3,1	50,52
Eğitim	2,5	0,2	2,4	2,0	27,76
Lokanta ve oteller	6,5	3,9	7,9	7,1	79,55
Çeşitli mal ve hizmetler	5,1	2,4	5,2	5,0	63,67

Peki enflasyondan en çok yakınan dar gelirli kesimin durumu ne?

2019 hanehalkı tüketim istatistiklerine göre harcamalarda gıdanın payı yüzde 20.8, ancak en yoksul yüzde 20'lik grup parasının yüzde 33.4'ünü gıdaya ayırıyor.

Konut ve kirada genel oran yüzde 24.1, en yoksul yüzde 20 için bu oran yüzde 37.5.

TÜFE'deki ağırlıkların, hanehalkı tüketim istatistiklerindeki genel orana göre belirlendiğini ifade ettim. Oysa en yoksul yüzde 20'lik grubun tüketim ağırlığı öylesine farklı ki...

En yoksul yüzde 20'lik kesim, her 100 liralık harcamasının 71 lirasını gıda ve kira da dahil konut harcamalarına ayırmak durumunda. Ama dikkat; bu 2019 verisi!

Bu iki harcama grubuna ayrılan 71 lira, ekonominin alt üst olduğu 2019'dan sonraki dönemde, özellikle 2022'de kim bilir nerelere çıktı.

Yanlış değil ama eksik

Bir kez daha vurgulayalım; TÜFE ile belirlenen oran bir ortalama... Tüm gelir gruplarındaki vatandaşların harcamasının ortalaması...

Dolayısıyla açıklanan oranın belli bir gelir grubunun harcamasındaki değişimi ölçmesi beklenemez. Daha önce verdiğim örnekteki gibi aynı gelire sahip kişi ve hanelerin enflasyonu da tüketim kalıplarının farklı olması yüzünden çok farklı çıkabilir.

Zaten dünyanın hiçbir ülkesinde herkesi kapsayan bir oran ortaya koymak da mümkün değildir.

Ne var ki yıllık enflasyonun tek haneli olduğu bir ülkede böylesine bir enflasyon tartışması yapılmaz. (Unuttuk ama geçmişte Türkiye de böyleydi.) Sonuçta enflasyon örneğin yüzde 8 açıklanmışsa, bir kesimin hissettiği hadi bilemediniz 10'dur, 11'dir. Zaten bu fark da kısa zamanda yok olur. Üstelik bu enflasyonla insanlar yoksulluk, hatta açlık sınırının altına düşmez.

Oysa bizde öyle mi? Şimdi belki o 71 lira 80 lirayı aştı, 90 liraya doğru yol alıyor. Bunu bilen yok! Ölçmeye çalışan, o da yok!

Ne yani bunu otomobil fiyatını bile doğru dürüst belirleyemeyen, enflasyon hesabına katamayan TÜİK'ten mi bekleyeceğiz?

5 soruda Türkiye'nin CDS'leri



H. Bader ARSLAN

18 Temmuz 2022 Pazartesi

Son aylarda Türkiye'nin ülke risk primlerinde istikrarlı bir yükseliş var. Günlük hayatta bunun etkilerini henüz doğrudan hissetmiyor olsak da, CDS primlerinin yükselmesi pek çok açıdan ekonominin dengesi için bir tehlike işareti.

CDS nedir, nasıl belirlenir?

En basit halinden başlayalım. "Credit Default Swap"ın baş harflerinden oluşan bir kısaltma. Borcun ödenmeme riskine karşı ödenen sigorta primi anlamına geliyor. Devletlerin, yerel yönetimlerin ve şirketlerin çıkardıkları borçlanma senetlerinin vadeleri geldiğinde ödenmemesi riskine karşılık yatırımcıların ödedikleri bir kefalet bedeli olarak da düşünülebilir.

Uluslararası yatırım bankaları, CDS'leri ilgili ülkenin makroekonomik göstergeleri ve bunların trendlerindeki değişimleri dikkate alarak çıkarır ve borcun ödenmemesi durumunda ödemeyi bu bankalar üstlenmiş olur. Doğal olarak ekonomik göstergeleri sağlam ve borç geri ödememe ihtimali düşük ülkelerin CDS primleri düşük, geri ödemekte sorun yaşayacağı düşünülen ülkelerin risk primi yüksek değerler alır.

CDS primlerini neler etkiler?

CDS primlerini ekonominin tansiyonu olarak görmek mümkün. Ülkenin ekonomik bünyesi bağımsızlık sistemi ne kadar zayıfsa risk primi de o denli yükselir. Cari açık, bütçe açığı, büyüme, işsizlik, enflasyon, döviz rezervleri, bankacılık sisteminin sağlığı gibi ülkeye has göstergeler CDS primlerini etkileyebildiği gibi, savaş, kuraklık, salgın, küresel ekonomik krizler gibi dış faktörler de CDS'lere yön verir. Ülkelerin CDS'leri aynı zamanda piyasada işlem gördüğü için sürekli olarak değişir ve herhangi bir ülkenin en kısa vadeli ekonomik göstergesidir.

Türkiye'nin CDS primleri neden yüksek?

Önem sırasına göre olmamakla birlikte, Türkiye'ni risk priminin son dönemde hızla yükselmesinde etkili olan faktörleri şöyle özetlemek mümkün:

- Enflasyonun aşırı yükselmesi,

- Enflasyondaki artışa karşı etkili adımlar atılmaması,
- Kurdaki oynaklık,
- Para politikasındaki belirsizlik,
- Kurdaki yükselişi engellemek/yavaşlatmak için yüklü miktarda döviz satışı
- Net döviz rezervlerinin çok düşük olması,
- Merkez Bankası bağımsızlığı algısının zayıflaması
- Cari dengenin bozulması,
- Enerji fiyatlarının yüksekliği,
- Rusya-Ukrayna Savaşı,
- Diğer ülkelerin Merkez Bankalarının faiz artırımına başlaması

Türkiye'nin risk primi 2018'den itibaren yüksek seyrediyor. Ancak 2021'i ikinci yarısından beri akran ülkelere göre ayrılarak çok daha yüksek değerler almaya başladı.

Diğer ülkelerin CDS primleri kaç?

15 Temmuz tarihli www.worldgovernmentbonds.com verilerine göre, CDS primi en düşük olan ülke, 13 baz puan ile Hollanda. Onu Almanya ve İngiltere takip ediyor. ABD'nin primleri 20 baz puan düzeyinde. Akdeniz ülkelerindeki primler daha yüksek. İspanya ve İtalya listedeki en riskli Avrupa Birliği ülkeleri. En yüksek CDS primi 13 bin 775 ile Rusya'ya ait. Türkiye 883 puan ile ikinci, Brezilya 324 puan ile üçüncü sırada.

Yüksek CDS primlerinin etkileri nelerdir?

CDS primlerinin yükselmesi, borçlanma maliyetinin de artması anlamına geliyor. 300 baz puanın üzerinde CDS'e sahip ülkeler aşırı riskli kabul ediliyor. Yüksek CDS, yüksek risk anlamına geldiği için, CDS primleri yüksek olan ülkelerin dış borçlanma faizi de yükseliyor. Ancak arada doğrusal bir ilişki yok. Bu, Türkiye'nin borçlanması için de geçerli. Hazine, şubat ayında yüzde 7,25; martta yüzde 8,60 faizle borçlanmıştı. Son tahvil ihracındaki faiz, 2006'dan sonraki en yüksek faiz oranı olmuştu. Bununla birlikte bir ülkenin CDS primlerinin aşırı yükselmiş olması, o ülkenin borçlarını ödeyemeyeceği anlamına değil, ödeyememe olasılığının arttığı anlamına geliyor.

Ekonomimizin yapısal dönüşüm ihtiyacı artıyor



Maruf Buzcugil

18 Temmuz 2022 Pazartesi

Son 30-40 yılın en olumsuz verileriyle karşılaşmak ve bunları sürekli yeni verilerle güncelleyerek değerlendirmek sıradanlaştı. Ancak bütün bu verilerin dünya ekonomisi ve ticaretindeki büyük yapısal değişimi gösterdiğini hep akılda tutmak ve zaman kaybetmeden uyum çabasına girişmek çok önemli.

Ekonomi yönetiminiz, en yetkili kişilerin açıklamalarından izlediğimiz gibi, bütüncül politikalar yerine seçime kadar ekonomiyi, reel sektörü, canlı tutmayı hedefleyen, bu arada sabit gelirlileri görece olarak enflasyona karşı korumaya çalışan özgün politika denemelerine girişti. Oysa, neredeyse 'hiper' tanımlamasını hak edecek enflasyon ile topyekûn mücadele edilmesi, dolar/Euro paritesinin neredeyse eşitlenmesinin ihracat ve turizm gelirleri üzerindeki olumsuz etkisini gidermeye yönelik adımlar atılması gerekiyor. Bu önemli sorunlar, sonuçları en erken orta vadede alınabilecek ödünsüz yapısal dönüşüm çabalarını gerekli kılıyor.

Parite eşitliğinin getireceği ek sorunlar

Dolarizasyonun hüküm sürdüğü bir ülkede dolar ve Euro'nun bir birine yaklaşan değerini hesaplama kolaylığı getiriyor diye tebessümle karşılamak mümkün değil. Türkiye'nin ihracatını ağırlıklı olarak Euro, ithalatını ise ağırlıklı olarak dolar ile yapması dolar/ Euro parite eşitliğinin zarar vereceği ülkeler arasında öne çıkmasına neden oluyor. Dolar ile ithal ettiği enerjiyi ve hammaddeleri kullanarak ürettiği tüketim mallarını ağırlıklı olarak Euro ile ihraç eden Türkiye, paritedeki değişimden reel olarak etkilenecek. Otomotiv, makina-imalat, tekstil başta olmak üzere ihracatın Euro bölgesi dışındaki pazarlara daha fazla açılması, ihracata yönelik sanayi üretiminde ithalat bağımlılığını azaltacak dönüşüm, artık olmazsa olmaz hale geldi. Ödemeler dengesinin temel unsurlarından turizm gelirlerinin yüzde 70'inin Euro üzerinden sağlanıyor olması bu sektörde de yeni politikaları zorunlu kılacak.

Ücret artışları enflasyonu yakalar mı?

Geçen yüzyıldan kalan enflasyon jargonuyla söylersek, “enflasyon canavarı”nın en fazla zarar verdiği kesim dar ve sabit gelirliler. Bu durumu Cumhurbaşkanı Erdoğan ve ekonomiyle ilgili bakanlar da defalarca dile getirdiler. Maaş ve ücretlerde yapılan son ayarlamalarla bu kesimin rahatlayacağını söylediler. Ancak, seçim öncesi siyasi riskler göze alınmadığı için enflasyonla sıkı mücadeleye girilemiyor. Bu durum maaş ve ücretlerin enflasyon karşısında daha sık güncellenmesini gerektiriyor. Her seferinde geride kalan enflasyonun verdiği hasarın hiç olmazsa bir bölümü karşılanmaya çalışılıyor. Böylece kayda geçirilen enflasyon, canavarın iştahını da daha artırıyor ve ücret zamlarının alındığı gün yeni artışlar hesaplanmaya başlıyor. Ücretlerin milli gelirden aldığı paydaki erime serbest yükselişteki enflasyonla daha da hızlandı. Son verileri hatırlamakta yarar var. 2020 yılı birinci çeyreğinde yüzde 39,1 olan ücretlerin Gayri Safi Katma Değer içindeki payı bu yıl aynı dönemde 31,5’e geriledi. 2021 yılı ilk çeyreğinde ücretlerin payı yüzde 35,5 idi. Böylece ücretlilerin payındaki erime 2020’ye göre 7,6 puan, geçen yıla göre de 4 puan oldu. Enflasyonun daha da hızlandığı 2022 ikinci çeyreğe ilişkin ulusal gelir verileri 31 Ağustos’ta yayımlanacak ve ücretlerdeki biraz daha net gösterecek.

TCMB'nin 2016'daki parite değerlendirmesi

Merkez Bankası’nın 2016 yılında yayımladığı Ödemeler Dengesi raporunda (2016-1) parite etkisine detaylı olarak yer verilmiş. Raporda parite etkisinin hesaplanmasında ihracat, ithalat ve seyahat gelir-giderlerinin döviz kompozisyonu temel alınmış. Bugünden bakınca rapordaki, “2015 yılındaki 143,8 milyar ABD Doları olarak gerçekleşen ihracat, 2014 yılı 2. çeyrek pariteleri ile hesaplandığında 161,3 milyar ABD Dolarına yükselmektedir.” saptaması dikkat çekici. TCMB’nin 2016’daki bu analizini bugünkü verilerle güncellemesi çok yararlı olacaktır.

İsrail, Ankara’ya ticaret ateşesi atadı

Kendisi ile yaptığımız söyleşinin ayrıntılı haberine 16’ncı sayfamızda yer verdiğimiz İsrail’in Ankara Büyükelçiliği Maslahatgüzarı İrit Lillian, “İsrail ve Türkiye, son birkaç aydır ikili ilişkilerini onarmak ve sağlam ve sürdürülebilir ilişkiler için gerekli ortamı yaratmak için çaba harcıyorlar” diyor. Geliştirilmeye çalışılan ilişkiler ekonomi ve ticaret odaklı. Maslahatgüzar Lillian, İsrail Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı’nın deneyimli bürokratlarından Matan Safran’ın Türkiye ticaret ataşesi olarak atandığını ilk DÜNYA’ya açıkladı. Türkiye-İsrail Karma Ekonomik Komisyon (KEK) toplantısının Eylül ayında Ankara’da yapılması planlanıyor. Ağustos başında göreve başlayacak Matan Safran’ın toplantı hazırlıklarını yürütmesi bekleniyor.

Fırsatı Türkiye yerine Ukrayna kullanabilir mi?



Güven SAK

18 Temmuz 2022 Pazartesi

Bugün Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısının 145. (yazıyla, yüz kırk beşinci) günü. Rusya beklediği gibi üç günde zafere ulaşamadı. Rusya-Ukrayna savaşı yakında beşinci ayını tamamlayıp altıncı ayına girecek.

Bugünlerde Türkiye'de daha çok Rusya-Ukrayna savaşının ekonomimizde nasıl bir hasara yol açtığını tartışıp, hesaplamaya çalışıyoruz. Artık bana sorarsanız, daha uzun vadeli düşünüp, plan yapmaya başlamanın zamanı geldi. Zaman çabuk geçiyor ve malum Türkiye lay lay lom. Bir an önce daha ileriye düşünmeye başlayalım ki sonra geride kalmayalım.

Aklımdaki soru son derece basit: Savaş biter, Ukrayna'nın yeniden imarı için tasarlanan "Marshall Planı" devreye girerken, Türkiye mevcut ataletini koruyarak, yine aynı bugünkü gibi bir tür uyuyan güzel portresi çizmeye devam ederse ne olur? Ukrayna Türkiye'yi geçer. Peki, fırsatı Türkiye yerine Ukrayna kullanabilir mi? Evet. Polonya ve Macaristan gibi Ukrayna'da Türkiye'yi sollar geçer.

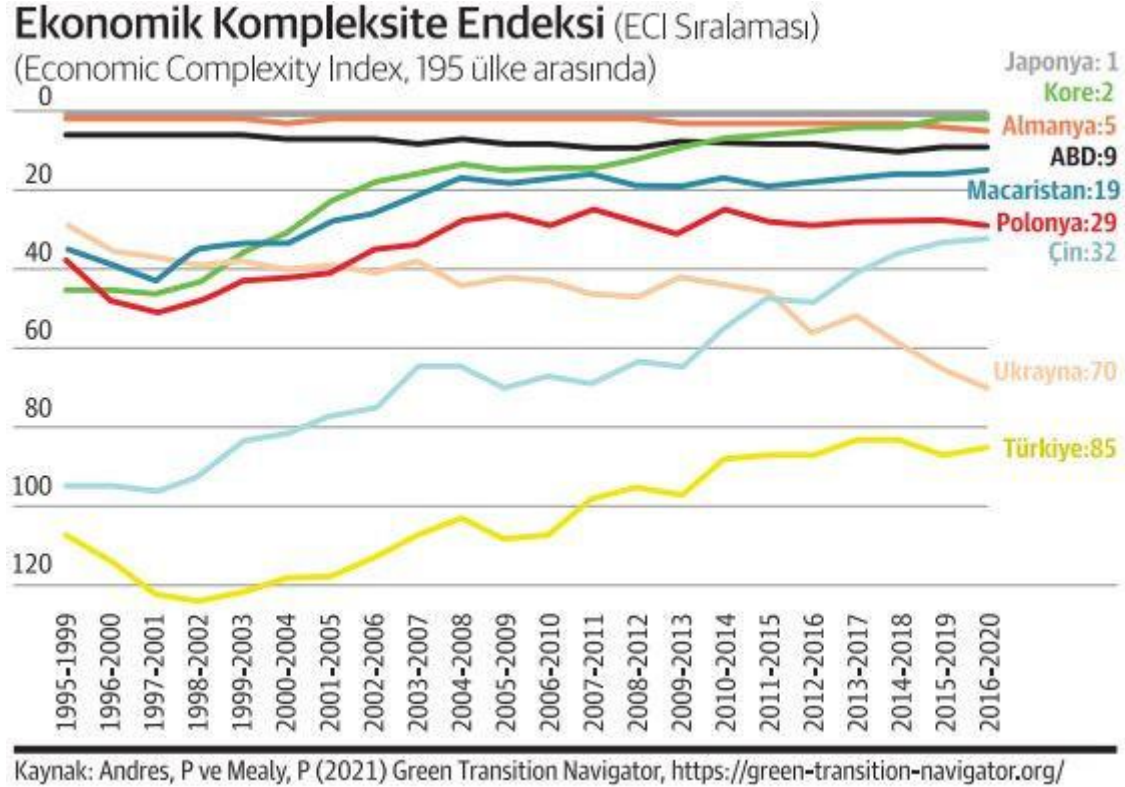
Gelecek biçimlenirken atalete kapılmamak memleketin beka meselesidir.

Geçenlerde size "fırsatların kazası olmaz" demiştim. Oradan başlayayım. Yeşil Kompleksite Potansiyeli Endeksi'ne göre Türkiye yeşil sanayi devriminden en iyi yararlanabilecek ülkeler listesinde 6. (yazıyla, altıncı) sırada yer alıyordu. Çin birinci, Almanya beşinci ve Türkiye'nin potansiyeli altıncı. Ne demek? Türkiye'nin Yeşil Sanayi Devrimi'nden kazananlar arasında çıkabilme ihtimali var. Ne şartla? Akıllı politikalar ile ne yaptığını biliyor olması durumunda elbette. Şimdi orada mıyız? Hayır. Ankara çukur kazmaya devam ediyor hala. Bir de iş yaptıklarını zannediyorlar ki şaşırtıcı doğrusu.

Gelin şimdi Ukrayna ile Türkiye'yi kısaca bir kıyaslayayım size. Bir ülkenin sanayi kapasitesini, uluslararası rekabet gücünü gösteren Ekonomik Kompleksite

Endeksinde Ukrayna 70, Türkiye ise 85. sırada yer alıyor 2016- 2020 ortalamalarına bakarsanız. Nedir? Ukrayna'yı bir imalat sanayi gücü olarak ihmal etmeyin. Ricardo Hausmann'ın Haziran ayı Project Syndicate yazısı zihin açıcı doğrusu.

Üstelik Ukrayna, 2014'te Rusya'nın Ukrayna'nın ayrılmaz parçası Kırım'ı işgal etmesine kadar, Rus değer zincirlerinin ayrılmaz bir parçasıydı. 2007-2011 döneminde Ukrayna'nın Ekonomik Kompleksite Endeksindeki yeri kırk altıncılıktı, Türkiye ise aynı uluslararası rekabet gücü sıralamasında 98. sıradaydı o dönemde. Not edeyim, unutmayın. Ukrayna'yı ihmal etmeyin.



Türkiye nasıl Batı Avrupa değer zincirlerinin parçası ise, geçmişte Ukrayna'da Doğu Avrupa'daki Rus değer zincirlerinin parçasıydı. Sonra geriledi. Arada Ukrayna'yı Rus saldırganlığından koruyacak NATO şemsiyesi olmadığı için, yeterince Batı Avrupa yatırımı da alamayan Ukrayna arada derede kaldı ve sanayi kapasitesi geriledi. Ama bu savaştan sonra öyle olmayacak. Rusya'nın etrafının güçlü ekonomilerle sarılması öncelik olacak. Orta Asya için gereken sonuçları ve Türkiye'nin artan önemini bu çerçevede değerlendirin isterseniz. Türk Devletleri Topluluğu'nun yeniden biçimlenmesi konusunda ortadaki yapıcı sessizlik dikkat çekici.

Bugün Yeşil Kompleksite Endeksi'nde Türkiye otuzuncu, Ukrayna ise kırk beşinci sırada yer alıyor. Bir avantajımız var. Yeşil Kompleksite Potansiyeli Endeksi'nde ise Türkiye altıncı, Ukrayna ellinci sırada. Ama dedim ya, değişim dönemlerinde ataletle kapılmamak lazım. Akıllı olmak lazım, aklımızı başımıza toplayalım, kumda oynamayı bırakalım

Türkiye'nin Ukrayna'nın sığınma kabiliyetini de dikkate alarak bir an önce küresel yeşil ve dijital dönüşüm sürecine nasıl intibak edeceğini düşünmeye başlamasında fayda var. Bu sürecin neden akıl gerektirdiğini, dikkatli bir planlamaya ihtiyaç gösterdiğini bir kez daha hatırlatayım. Akıllı politika tasarımı iki açıdan önem taşıyor bana sorarsanız.

Öncelikle dünden farklı olarak bugün kriz öncesi duruma, eski dengelere geri sığınmak yerine, mutasavver bir geleceğe doğru hep birlikte ileri sığınmayı hedefleyeceğiz. Dikkatli bir planlama olmadan bunu ezbere yapamayız. Geçiş sürecinin önemini ve dikkatli planlanması gerektiğini bugün hızla yükselen enerji fiyatları ve özellikle dijital dönüşüm sürecinin getirdiği beşeri sermaye kısıtları ile yakından gözlemliyoruz. Türkiye'de artan yazılımcı kıtlığı dikkatinizi çekmiyor mu? Her bilgi işlem bölümünden kaç kişi artık Hollanda ya da Almanya'da çalışıyor? Bir bakın etrafınıza.

İkinci husus ise, yeni teknolojilerin niteliği ile alakalı sanırım. Yeşil ve dijital dönüşüm dediğimizde artık ICT (bilgi ve iletişim teknolojileri) gibi görece kolay işlerden biyoteknoloji ve sentetik biyoloji gibi daha karmaşık ve Ar-Ge yoğun alanlara doğru yönelmemiz gerekecek. Kolaydan kasıt devletin varlığı ve yönlendiriciliği gerekmeyen, tek bir şirketin ya da kişinin kendi Start-up'ını kurarak mesafe alabileceği yeni teknolojiler aslında. Geçen hafta İngiliz Financial Times gazetesinde Gillian Tett'in Aspen toplantısı ile ilgili yazısı zihin açıcı aslında.

Orada atıf yapılan Eric Schmidt'in deyişiyle "moleküllerin mikroçiplerin yerini alacağı" canlı organizmalarla üretim sürecinin yeniden örgütleneceği bir büyük dönüşüm süreci olacak önümüzdeki. Açıktır ki, bu süreç dijital dönüşümden çok daha fazla dikkat ve sabır gerektiren, sermaye ihtiyacı daha yüksek bir değişim dönemi olacak. Bugünden yarına yeşil dönüşümle neyi gerçekleştireceğimizi dikkatle tasarlamak gerekecek. Kamunun doğru tasarlanmış düzenlemeleri ve odaklı destek programları olmadan böyle bir süreci özel sektör eliyle tasarlayabilmek imkansız. Amerikalıların bile ICT'deki başarılarını, biyoekonomide tekrarlayabilmeleri bu nedenle çok zor görünüyor. Neden? Organizasyon gereği farklılaşıyor yeşil dönüşüm sürecinin.

Biyoekonomi söz konusu olduğunda kamunun misyon odaklı yönlendirmesi olmadan değişim yolunda gitmeyecek sanki. Kaldı ki son e-ticaret kanunu Türkiye'de devletin karışması gereken işleri ihmal ederken, karışmaması gereken işlere burnunu soktuğunu gösteriyor. Çifte riziko yani. Türkiye'nin yeşil ve dijital dönüşüm sürecine ilişkin akıllı bir strateji geliştirmesi halinde başarılı olabilme şansı yüksek. Neden? Türkiye'nin imalat sanayi altyapısı, özellikle makine sanayi altyapısı nedeniyle.

Peki, nasıl olur?

Türkiye'nin politika tasarım kabiliyetini ihya etmek ilk yapılması gereken işlerden biri. Bunun için bakanlıklarda müsteşarlıkları yeniden ihya etmek olmazsa olmaz, ilk temel şart. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin temel başarısızlığı, müsteşarlıkları

kapatarak ülkenin politika tasarım kabiliyetini ortadan kaldırmasıdır. Böylece bakanlıkların kurumsal kapasitesi toptan devre dışına çıkartılmıştır. Mesele yalnızca ekonomi politikası ile de alakalı değildir. Dış politikadan güvenliğe, sağlık politikasından tarım politikasına her yerededir. Orman yangınlarının kontrolünden, enerji planlamasına her alanda bugün bir beceriksizlik hakimdir. Malum memleketin hastanesi neyse, postanesi de öyle olur. Hiç şaşmaz.

Akıllı olursak, içinde bulunduğumuz şartlar geçişi yalnızca kolaylaştıracak, zorlaştırmayacaktır. Türkiye'nin hızlı bir biçimde toparlanması mümkündür. Seçimlere bir yıldan az bir süre kalması, artan yeşil finansman imkanları, yeşil ve dijital dönüşüm programları, küresel değer zincirlerinin yeniden yapılanma eğilimi odaklanmamız gereken çerçeveyi zaten ortaya koymaktadır.

Devleti yeniden şeffaflıkla terbiye ederek, kurumları güçlendirerek başlangıçta büyük anayasa değişiklikleri yapmadan bu çukurdan çıkmak mümkündür. Zor değil, kolay.

Peki, Türkiye böyle lay lay lom çukur kazmaya devam ederse ne olur? Ukrayna aynı Polonya ve Macaristan gibi Türkiye'yi sollar gider.

Ukrayna, Türkiye'yi geçerken sakın şaşırmayın. Şimdiden söylüyorum.

Türkiye böyle lay lay lom giderse, Ukrayna bizi geçer

Daha önce Polonya ve Macaristan Avrupa Birliği'ne üye olarak Türkiye'yi nasıl yaya bıraktıysa, şimdi aynı durumu Ukrayna'nın da tekrarlayabilme ihtimalini sakın küçümsemeyin. Önümüzde bir örüntü beliriyor. Birincisi, Rusya'ya komşu bütün ülkelerde, Batı'dan yabancı sermaye alabilmenin ilk önkoşulu milli güvenlik. NATO şemsiyesi bu açıdan son derece önemli. Bakınız Türkiye örneği.

Türkiye NATO üyesi ama F-35 programından çıkartılmasına neden olan hatalı kararı alabilen, her an her şeyin olabileceği bir ülke konumunda. Halbuki müttefiklerimiz dertlerini tane tane anlatmışlardı: "S-400 gelişmiş bir bilgisayar, F-35'te gelişmiş bir bilgisayar. Biz, bu iki bilgisayarın herhangi bir nedenle birbirine bağlanmasını istemiyoruz."

Şimdi "ama Hindistan'a bir şey denmiyor" diye duyuyorum ama Hindistan F-35 programının parçası değil. Konu bu kadar basit. F-35 programının dışında kalmak demek, yakın geleceğin ilk insansız savaş uçağı projesinin dışında kalmak demek aynı zamanda. Savunma sanayiine çağ atlatmak demek.

Dışarıda kalmayı seçmek pek akıllıca değil. Ukrayna'nın bu savaşın sonunda NATO şemsiye altında olmasını beklemek gerekiyor öncelikle, eğer amaç hızlı bir yeniden imar dönemi ve ekonomik toparlanma ise. Rusya'nın da şart dikte ettirmesini değil, etrafında tampon devletler olmayacağı gerçeğine alışmasını beklemek gerekiyor bu işin sonunda. İkincisi, yeni teknolojik değişime uyum sağlamak için, özellikle Avrupa merkezli küresel değer zincirlerinin bir parçası olmak zaten son derece önemli. İlgili

ülkede öncelikle bir imalat sanayi altyapısı olacak. Sonra bunun hızlı dönüşümü için Avrupa Birliği üyelik süreci içinde olmak, adım atmak birinci derecede önemli. Artık Ukrayna da AB üyelik sürecinin bir parçası durumunda. Türkiye zaten öyleydi. Ama Türkiye'nin üyelik süreci ilerlemiyor. Ukrayna'nın ki ise süratle ilerleyecek gibi duruyor. Ukrayna'nın uyması gereken şartlar var. Türkiye ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa Konseyi dahil kendisini Avrupa kurumlarından soyutlamak için arka arkaya aldığı hatalı kararları süratle düzeltmezse, burada da Ukrayna'nın ardından nal toplarız ben size şimdiden söylemiş olayım. Üçüncüsü ise NATO ve AB dışında alınan düzenleme kararları ile alakalı. Örneğin Rusya-Ukrayna savaşı ile birlikte Ukrayna'dan ayrılan batılı şirketleri üç gruba ayırmak mümkün. İlk grupta imalat sanayi firmaları yer alıyor. Bunların operasyonlarını Türkiye'ye doğru kaydırma eğiliminde olduğunu anlatıyor bilenler. İkinci grupta ise ICT, finansal hizmetler, yapay zeka, biyoekonomi gibi yeni teknoloji firmaları yer alıyor. Bunlar ağırlıklı Dubai'ye doğru gidiyorlar. Üçüncü gruptaki inşaat firmaları ise daha çok Orta Asya ülkelerini tercih ediyorlar. İkinci gruptaki yeni teknoloji firmalarının Türkiye yerine Birleşik Arap Emirliklerini tercih etme nedeni düzenleme çerçevesinin esnekliği esasen. Türkiye ya gerekli düzenlemeleri kendisi yapacak ya da AB üyelik süreci içinde hızlı bir dönüşümü gerçekleştirecek. Ama Türkiye ne yapıyor? Geçenlerde hiç tartışılmadan palas pandiras çıkartılan "e-ticaretin düzenlenmesi hakkında kanun" ile yanlış yanlışa katıyor. Doğrusu bu kadar arka arkaya hata ancak bilinçli olarak, "çok ikna edici duygusal nedenlerle" yapılıyor olabilir. Bu hataları yapanların işlerini bildiklerini ancak memleketi pek sevmediklerini düşünüyorum ben artık. Yanlış anlamayın. Dijital dönüşüm çağında Türkiye'nin hızla büyüyen e-ticaret piyasasını elbette düzenlemesi gerekiyor. Ancak bu düzenlemelerin piyasanın gelişmesini zorlaştırmaması, kolaylaştırması esas olmalı. Büyümeyi engelleyen değil büyüyenin pazar gücünü rakipleri ve müşterileri aleyhine kullanmasını engelleyecek bir çerçeveye ihtiyaç var. Hiç tartışılmadan, kimseye gösterilmeden, yangından mal kaçırır gibi alelacele TBMM'den geçirilen mevcut yasa öyle değil. Başımıza bela olmasın diye önce onu değiştirmek gerekecek, hem de tez zamanda. Yoksa ne olur? Böyle ısmarlama düzenlemelerle Ukrayna kesin Türkiye'yi geçer.



Sri Lanka üzerinden tehlikeli benzetmeler

Alternatif enflasyon açıklamalarıyla ortaya çıkan ENAG'a önce alanım olmadığı için pek ilgi göstermedim.

Tabii ENAG'ın istatistik bilimi açısından ciddiye alınacak bir tarafı ortaya çıkana dek.

Her üründen en yüksek olanın fiyatını alıp bunu da enflasyon oranı diye açıklayan ENAG'ın, muhalefetin oluşturmak istediği algı operasyonuna lojistik destek sağladığı ortaya çıktı.

ENAG'ın başındaki Prof. Veysel Ulusoy, ilmi kariyerini muhalefetin gardrobuna asmasına rağmen, algı operasyonlarına devam ediyor.

Dün de 27 Mayıs başta olmak üzere darbeler, postmodern darbe girişimleri, muhtıralar konusunda sicili parlak olmayan Cumhuriyet Gazetesi'ndeki köşe yazısında halk ayaklanmasının yaşandığı, devlet başkanı Gotabaya Rajapaksa'nın ülkeyi terk etmek zorunda kaldığı Sri Lanka ile Türkiye'yi kıyaslayan bir yazıya imza attı. Veysel Ulusoy, "Kızım sana söylüyorum" dedi. "Gelinim sen anla" demeyi ise birilerine bıraktı.

MASUM DEĞİL

Bu yazı masum bir yazı değil.

Bu kafa sağlıklı bir kafa değil.

Bu benzetmeler tehlikeli benzetmeler.

Veysel Ulusoy yazısında "tek kişi" yönetimi diyerek, "aile hükümeti" vurgusu yaparak zaten vermek istediği mesajları veriyor. Tehlikeli bir kapıyı işaret ediyor. Veysel Ulusoy'un Sri Lanka ile Türkiye kıyaslaması, değil bir profesörün, değil unvanında ekonomi profesörü yazan birinin; okuma yazması olan bir kişinin dahi utanarak imza atacağı yanlışları içeriyor.

Bu ajitasyonu darbecinin oğlu olan Ümit Özdağ bile yapamazdı.

Ama zaten maksat Sri Lanka'yı felakete sürükleyen ekonomik göstergeler üzerinden bir değerlendirme yapmak değil. Maksat, "tek adam" ve "aile hükümeti" algısı

üzerinden Sri Lanka'daki halk ayaklanmasına selam çakmak. Ülkesinden kaçan Rajapaksa üzerinden mesaj vermek.

Biz bu kafayı biliriz.

SRI LANKA'DA NELER YAŞANDI

Veysel Ulusoy'un ekonomik göstergeler açısından yaptığı Sri Lanka-Türkiye benzetmesi ise tam bir felaket. Demirel'in deyişiyle Türkiye'ye yapılmış en büyük bühtanlardan biri...

Veysel Ulusoy, Sri Lanka'nın Mayıs ayında 78 milyon dolar dış borç faizini bile ödeyemediğini söylüyor.

Doğru. Ama eksik.

Daha kötü göstergeler var.

Sri Lanka bir ada ülkesi. En büyük geliri turizm ve tarım.

Ülkenin milli petrol şirketi olan Ceylon Petroleum 700 milyon dolar borcunu ödeyemediği için ülke krize girdi. IMF'nin 7 milyar dolarlık borcun geri ödemesini askıya almasına rağmen ülke dış borcunu ödeyemediği için temerrüde düştü.

Sri Lanka'nın en büyük geliri turizm. 2019 yılındaki terör saldırıları nedeniyle ülkenin turizm geliri düştü. Ardından gelen pandemi ile birlikte dibe vurdu. Döviz kıtlığı nedeniyle kimyevi gübre ithalatı da yasaklanınca üretim düştü, ülke gıda krizine girdi. Enerji krizi, gıda krizi, ilaç kıtlığı birbirini tetikledi. Halk sokağa döküldü.

Amerikan kongresini basanlar gibi Sri Lanka'da da sarayı basan halkın sarayın havuzundaki görüntüleri dünyaya servis edildi.

TEK ADAM BENZETMESİ

Gelelim "tek adam" ya da "aile hükümeti" benzetmesine.

Kılıçdaroğlu da bunu çok sık yapıyor. Veysel Ulusoy ise Sri Lanka'dan muhalefetin oluşturmak istediği "tek adam", "diktatör", aile hükümeti" algısına lojistik destek sağlıyor.

Biz bu tehlikeli zihniyetin amacının ne olduğunu iyi biliriz.

Şimdiye kadar Sri Lanka devlet başkanının ismini ve soy ismini birlikte yazdım. Çünkü kendisinden önce bir süre ağabeyi devlet başkanlığı yaptığı için karıştırılmasını istedim. Sri Lanka Devlet Başkanı Gotoboya Rajapaksa 2019 yılında devlet başkanı seçilmiş. Ondan önce abisi Rahinda Rajapaksa 2005-2015 yılları arasında devlet başkanlığı yapmış. 2018 yılında da kısa bir dönem başbakanlık görevini üstlenmiş.

Her ikisi de seçimle gelmişler. Kimi seçip kimi seçmeyeceklerine Sri Lanka halkı karar verir.

TEK KELİME İLE VİCDAN DERİM

Türkiye ile Sri Lanka kıyaslamasına gelince.

Vicdan lazım derim, başka bir şey demem.

G-20 üyesi olan, dünyanın en büyük ekonomilerinden biri olan Türkiye'yi 78 milyon dolarlık dış borç faizini ödeyemeyen bir ülke ile nasıl kıyaslıyorsunuz?

Sri Lanka üzerinden tek adam benzetmelerini yaptığınız Erdoğan, 20 yıldır Kılıçdaroğlu'nun da yer aldığı açık ve şeffaf seçimlerde yarışarak gelen bir lider. Başbakanlık, Cumhurbaşkanlığı makamlarına zorla oturmadı. Hatta yasaklandı, hapse atıldı, partisi kapatılmak istendi. O, Türk milletinin anasının ak sütü gibi helal oylarıyla seçilip geliyor. Bir demokrasi mücadelesi vererek geliyor. Erdoğan, 15 Temmuz'da darbeyi önleyen, 27 Nisan'da muhtırayı püskürten bir lider. Tek adam değil, ona dense dense demokrasi kahramanı derler. Var mı dünyada başka bir örneği...

Sri Lanka'da halk devlet başkanına karşı ayaklandı. 15 Temmuz'da ise bu millet, Türkiye için ayağa kalktı, darbeye karşı sokaklara çıktı. Ve ülkesini kurtardı. Ayrıca Erdoğan, kaçan Sri Lanka Devlet Başkanı Rajapaksa gibi Amerikan vatandaşı değil.

EKONOMİK KIYASLAMA

Türkiye'ye bühtandır dedim.

Türkiye değil 78 milyon dolar dış borç faizinin ödemesini yapamamak, 2021 yılında dünyada Filistin, Afganistan, Bosna Hersek, Somali gibi ülkelere 8 milyar dolar yardım yapan ülke oldu.

Pandemi sürecinde ABD dahil 34 ülkeye tıbbi yardım, maske ve solunum cihazı gönderdik.

IMF'ye borcumuz yok. Turizm gelirimizin 30 milyar doları aşmasını, ihracatımızın 250 milyar doları geçmesini bekliyoruz. Fabrikalarımız üç vardiya çalışıyor. Biz zekâtımızı versek Sri Lanka'yı krizden kurtarırdık. Veysel Ulusoy, Türkiye öyle büyük bir ülkenin adıdır. Anladın mı?

Altın rezervi 688.6 ton olan, döviz varlığı 52.2 milyar dolar olan Türkiye'yi, toplam rezervi 1.6 milyar dolar olan Sri Lanka ile nasıl kıyaslıyorsunuz?

Eğer enflasyon ölçümünü de böyle yapıyorsanız vay halimize.



İbrahim Kahveci

Kelek karpuz riski

Karpuz fiyatları bu yıl nedense pek düşmedi. Marketlerde kg fiyatı 4-6 lira civarında seyrediyor.

Oysa üretimde sorun olmadığını, tarlada ürünün pek para etmediğinden anlıyoruz.

Geçen yıl Adana Hal fiyatı (07 Temmuz) 0,70-1,00 lira arasındaydı. Bu yıl ise 1,5-3,0 lira arasında seyrediyor. Kavun ise 1,0-1,5 liradan 2,5-5,0 liraya yükselmiş.

Ama fiyatlar İstanbul'da daha sert seyrediyor. Geçen yıl İstanbul Hal fiyatı 2,5-3,5 lira olan kavun bu yıl 8,0-12,0 liraya yükseliş yaşamış. Yine geçen yıl İstanbul Hal fiyatı 1,0-2,5 lira olan karpuz bu yıl 5,0-8,0 liradan satılıyormuş.

Artık normal bir karpuzu 50 lira civarına bir fiyattan alabiliyorsunuz. Yani asgari ücretli artık bu yıl yapılan iki büyük zamma rağmen yeni maaşı ile 110 karpuz alabiliyor. Geçen yıl bu sayı yaklaşık 190 karpuz seviyesindeydi.

Karpuz satın almak aynı zamanda bir risk demektir. Satın aldığınız karpuz kelek çıktığında maaşınızın yüzde 1'i gitti demektir.

Afiyet olsun...

Kelek riski sadece karpuzda mı?

Mesela Partili Cumhurbaşkanlığı Sistemi geldiğinde ülkemiz ekonomide sınır tanımayacak ve adeta uçacaktı.

Almanlar bizi kıskanacak; ABD korkudan çatlayacaktı.

Dünyayı titreten oyun kurucu ülke olacaktık.

Hatta Cumhuriyet döneminde ülkemiz ilk kez ekonomik bağımsızlığın tadına varacaktı.

Ne oldu şimdi?

Şurada 15 Temmuz'un finansörü dediğimiz BAE'nin ayağına gittik. Ülkemizde canlı bedeni bile doğranıp yok edilen Cemal Kaşıkçı'nın davasını "Bu can bu bedende olduğu sürece" dediğimiz Suudi Arabistan'a devrettik.

Kısaca TC Devleti olarak EGEMENLİK haklarımızdan feragat eder duruma geldik.

Partili Cumhurbaşkanlığı Referandumu öncesinde Brezilya, Güney Afrika gibi emsal ülke para birimleri ile paralel seyreden TL'mizin değeri birden Arjantin Parası PESO gibi oldu...

Bugün o emsal ülkelere göre 1 dolar 3,5-4,0 lira olması gerekirken 17,5 liraya dayandı.

Tek haneli enflasyon artık 3 hane sınırında. Son 40 yılın ikinci büyük enflasyon şokunu yaşıyoruz. (İlk şoku Tansu Çiller yaşatmıştı)

Ekonomi uçacak derken, bağımsız ekonomi derken dini bayramlarda bile Hazine garantili müteahhitlerin köprülerini-yollarını bedava yapamadık. Oysa Demirel-Özal zamanında yapılan köprü ve otoyollar dini bayramlarda hala bedava... Ama AK Parti yolları PARALI.

Burada mesele şu anda çektiğimiz sıkıntılardan daha da öte aslında.

YAPISAL YIKIM yaşayan ülkemizde gelecek dönemler daha ağır yıkımları getirecek. Partili Cumhurbaşkanlığı Sistemi Referandumu ile başlayan yıkım halen ekonomik yıkım olarak bizlere yansıyor. Ama asıl büyük yıkım önümüzdeki dönemde...

Mesela FED 100 baz puan daha faiz artırımına gidip bu yolda devam ederse dolar/TL ne olacak? Doların değerlenmesi ve dış talebin azalması dış ticarette çifte darbe getirecek. Dış satımı euro ama dış alımı dolar ağırlıklı olan ülkemize yılda 15-20 milyar dolara mal olacak.

Risk primi 900'leri geçen ve borçlanma maliyeti yüzde 12,0'leri aşan ülkemizde kim ve hangi şirket dolar bazında bu maliyeti karşılayabilecek?

Bir zamanlar %7,5 TL faizine "Vatanı satmak yüksek faizle olur" diyen Cumhurbaşkanı Erdoğan şimdi ABD dolarına yüzde 12,0 faiz vermek zorunda kalıyor. Bundan daha acı bir tablo olabilir mi?

Ama yapısal yıkım bunlarında ötesinde... Mesela herkesin üniversiteli olması bir yapısal yıkımdır. Hukukun-adaletin çifte çalışması bir yapısal yıkımdır. Kurumların ve kuralların işleyememesi bir yapısal yıkımdır.

Ülkenin egemenlik haklarını bile parasal ilişki uğruna devretmeye başlamak başlı başına bir yıkımdır.

Bize bu kışı çıkarmak için 35-45 milyar dolar sıcak dış kaynak gerekiyor. Bu parayı kimse bize piyasa şartları ile vermez. O zaman nasıl bulacağız bu dış kaynağı?

Ya S. Arabistan örneğinde olduğu gibi veya yeni örneklerle göreceğiz. Bu örnekleri göremezsek zaten kışın ışığı da göremeyebiliriz.

Yıllarca kaynaklarını verimsiz-gösteriş yatırımlarına harcayan bir ülkenin geleceği noktaya geldik. Faturayı artık herkes ödeyecek... Ama bu fatura en fazla gelecek nesilleri ilgilendiriyor.

Kısaca evladımız sevin sin diye aldığımız karpuz da sistem de kelek çıktı. İsteyen yesin isteyen tedbirini alsın.

Siz bilirsiniz... KARAR sizindir.



Oğuz Demir

Büyük, çok büyük, en büyük projeleri varmış!

Kaynak verimliliği şu dönemde en çok acısını çektiğimiz ve bugünler geçtiğinde de en çok konuşacağımız kavramlardan biri olacak.

Kaynak verimliliği zaten içinde yaşadığımız sistemin en önemli unsurlarının başında geliyor.

Hep deriz ya biz ekonomistler.

Kaynaklar kısıtlıdır, dolayısıyla en etkin şekilde kullanılmalıdır.

O kıt kaynaklar Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke iseniz çok daha kıttır. Dolayısıyla başta kamu kurumları olmak üzere tüm ekonomik aktörlerin kaynakları verimli kullanması büyük önem taşır. Hele bir de kaynak kıtlığında birileri gidip **“büyük, çok büyük, en büyük”** projeleri borçlanarak yapmışsa, bir an gelir ve **“o büyük, çok büyük, en büyük”** projeler **sadece büyüklüğüyle bilinmeye başlar.**

Çünkü öyle bir an gelir ki o projelerdeki kontrolü kaybeder hale gelinir.

Kendi kendini ödeyecek sanılan o projeler, dev kara deliklere dönüşmeye başlar. Ve o kara delikler bütçeyi yer yutar.

İşte Türkiye’de ekonomi yönetiminin son beş yılda bizi getirdiği yer tam da budur.

Çok ihtiyaç duyduğumuz zamanda kaynakları, birilerinin **“büyük, çok büyük, en büyük projeleri”** yutuyor.

Ülkenin kalkınması için yapıldığı söylenen projeler, **zamanlama ve planlama hataları** ile ülkenin yoksullaşmasının ana unsurlarına dönmüş durumda.

Bir yanda milyonlarca öğrenci borç içinde kıvrılırken...

Bir yanda ücretli kesim enflasyon altında ezilirken...

Dar gelirli yoksul, yoksul ise derin yoksula dönüşürken.

Bütçeyi büyük, en büyük, çok büyük projelere gömenler bütün bu sorunları görmezden gelip o mükemmel projelerinin ödemeleri için ek bütçe yapmak zorunda kalırlar.

Aslında siyaseten büyük de bir fırsat ortaya çıkmışken kendi kendini tuzağa düşürür böyle durumlarda siyasetçiler. Devletin hazinesi elindeyken bu zor dönemde bol kepçe vatandaşlarına sahip çıkma şansı vardır ve bunu yapsalar övgü alacaklardır. Ama yapamadılar!

Bir, zaten tercih etmediler!

İki, zamanında kamunun kaynaklarını **“büyük, çok büyük ve en büyük”** projelerle önceden bağlamış oldular. Son 5 yılda yapılan seçimleri kazanmak için **çok, daha çok ve en çok** harcadılar. Şimdi gelen seçim için de çok daha çok kaynak bulmak zorundalar!

Hatırlasanıza sürekli aynı hikaye!

Kredilerle, ertelemelerle durumu kurtarmaya çalışıyorlar. Akılarınca müjdeler verip, borçlandırdıkları milyonlara bir nefes aldıldıklarını sanıyorlar!

Oysa bu arada **o büyük, çok büyük, en büyük** projelerin parasını ödemeye de devam ediyorlar.

Vatandaş, bir başına!

Hükümet ise çıkıp dert etmeyin kriz sadece bizde değil dünyada da var diyerek işin içinden çıktığını sanıyor.

Vatandaşın dünyaya bakacak hali mi kaldı?

8,5 milyon işsiz, 30 milyon ücreti gün gün eriyen çalışan ve 84 milyonluk ülke nasıl bu kadar fakirleştiğine kafa yoracak halde değil! Tek derdi bu yoksullaşma sürecinde durumu nasıl idare edeceği!

Neyse dedik ya! ,

Kaynak verimliliği önemlidir.

Elbette **büyük, çok büyük, en büyük projeleri** yapmak beceridir.

Ama asıl beceri **ihtiyaç, çok ihtiyaç, en ihtiyaç olanı** bulabilmek, kriz döneminde vatandaşına sahip çıkabilmektir.



18 Temmuz 2022, Pazartesi

BAŞYAZI MEHMET BARLAS

Avrupa yanıyor

Ekonomik kriz yetmezmiş gibi şimdi de sıcaklar, Güney Avrupa'da bir felaket haline dönüştü. Portekiz, Fransa ve İtalya'da ormanlar yanıyor. Şu ana kadar 500'ü aşkın fazla kişinin sıcaklardan ötürü hayatını kaybettiği açıklandı. Yangınlar nedeniyle on binlerce kişi evlerinden tahliye ediliyor. İşin ilginç tarafı nedir biliyor musunuz? Kimse orman yangınlarında hükümeti suçlamıyor. **Kimse Türkiye'deki gibi sosyal medyadan yalan haberler üreterek yangına körükle gitmiyor.** Kamuoyu el birliği ile yaraları sarmaya çalışıyor. Türkiye'de ise ne yazık ki böyle bir tablo göremiyoruz. En küçük orman yangınında bile canla başla çalışan kamu görevlileri, dörtbir koldan hemen linç edilmeye çalışılıyor.

TÜRKİYE'DEKİ YANGINLARA DİKKAT

Benzer riskler Türkiye için de mevcut. İzmir Bornova'da çıkan yangın kontrol altına alındı. Manisa Akhisar'da çıkan yangında 10 dönüm alan zarar gördü. Muğla Valiliği, hava sıcaklığının artması ve şiddetli rüzgâr nedeniyle orman yangınlarına karşı dikkatli olunması yönünde uyarıda bulundu. Tabi bir de PKK'nın kundaklama ihtimalini de sürekli göz önünde bulundurmamız gerekiyor. **Terörle mücadelede başarılı hamleler, örgütün elini kolunu bağladı. Acısını ormanlarımızdan çıkarabilirler.** Bu tür provokasyonlara karşı son derece dikkatli olmalıyız.

YUNANİSTAN'DA DÜŞEN UÇAK

Ukrayna'ya ait tehlikeli madde taşıyan kargo uçağı, Yunanistan Kavala'da yerleşim bölgesine yakın bir alana düştü. **Antonov An-12 kargo uçağında 8 mürettebat vardı.** Malzemelerin Ürdün üzerinden Sudan'a gönderildiği iddia ediliyor. Dünyada hava bu kadar puslu iken böyle bir olayın kaza olduğuna inanmak çok güç. Bir kaç yıl önce **Kızıldoru Bandosu'nu ve bazı Rus generallerini taşıyan uçak düştüğünde de aynı soru işaretleri belirmişti.** Ancak bu soru işaretleri hiçbir zaman cevap bulamadı. Yunanistan'da düşen uçakta tehlikeli kimyasal maddeler veya silahlar olduğu iddia ediliyor. Ancak belli ki gerçeği hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz.

YENİ PANDEMİ YASAKLARI OLMASIN

Omikron'un yeni versiyonu bütün dünyayı sardı. Çok daha bulaşıcı olan fakat yaz nezlesi şeklinde geçen hastalık nedeniyle yeni bir yasak dalgası talep edenler

yeniden sahne almaya başladı. Hiçbir zaman unutmamalıyız ki şu an dünyanın yaşadığı ekonomik buhranın temelleri işe yaramayan pandemi önlemleri ile atıldı. Zorlama ve yasak kimsenin aklından bile geçmemeli.

KILIÇDAROĞLU'NUN ERDOĞAN NEFRETİ

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yanında bulunan tercüman genç kadını, Kılıçdaroğlu diline doladı. Kılıçdaroğlu, "Erdoğan konuşulanların bilinmemesi için özel çevirmen kullandı" dedi. Altılı masadaki adaylık yarışında en önemli kriterin Erdoğan nefretinin şiddeti olduğunu artık herkes biliyor. Bu kritere göre **CHP Genel**

Başkanı Kılıçdaroğlu adaylıkta rüştünü ispatlamaya çalışıyor ve rakiplerini geride bırakıyor. Bütün saçma gündemin arasında Cumhurbaşkanı diplomatik zirvelerini sürdürüyor. İran'da hem mevkidaşı ile hem de İran'a gidecek olan Putin ile temaslarda bulunacak. Keşke Kılıçdaroğlu dış politika ile ilgili dişe dokunur birşey söyleyebilse. Ne yazık ki ne ekonomide, ne de diplomaside nasıl bir politika izleyeceğini bilmiyoruz. Korkarım kendisi de bilmiyor.